

Beyond Left and Right*The Future of Radical Politics*

Giddens, Anthony, Polity Press,

Cambridge, 1994, 276 blz.

Links en rechts zijn bekende begrippen om het politieke veld op te delen. Dit geldt zeker voor het Verenigd Koninkrijk en zijn parlementair meerderheidsstelsel. Links van de parlementsvoorzitter zitten de socialisten, rechts de conservatieven. Eén van de vooraanstaande sociologen, of misschien exacter sociale theoretici, van dit land heeft een boek geschreven met als opzet een radicale politiek te ontwikkelen voorbij deze klassieke links-rechts tegenstelling.

We situeren eerst even deze auteur. In de jaren zeventig kreeg Giddens (°1938) zijn eerste bekendheid met een aantal studies waarin hij een herinterpretatie van de sociologische klassiekers (Marx, Weber, Durkheim) uitwerkte. Daarna nam de Cambridge-professor deel aan de zogenaamde 'structuur-actor' - wat bepaalt wat? - discussie in de sociale theorie. Als een soort van sociale ontologie ontwierp hij zijn structuratietheorie. Eind de jaren tachtig wendde Giddens zich echter af van deze basis theoretische discussie en begon te schrijven over moderniseringsprocessen en meer bepaald over de huidige stand van onze moderniteit.

De fasen in het werk van Giddens vertonen aldus een verloop dat vergelijkbaar is met de fasering in het werk van auteurs zoals Luhmann en Habermas. Kwatongen beweren overigens dat deze gelijkenis niet toevallig is. Giddens zou vooral een herkauwer zijn, waarbij zijn belangrijkste verdienste erin zou bestaan dat hij ideeën die door anderstalige auteurs worden verkondigd, in de Engelstalige wereld introduceert. Cru gesteld:

zijn talenkennis zou de kern van zijn denken uitmaken. We laten deze roddels voor wat ze zijn. Feit is evenwel dat hij ook in zijn recente denken over moderniteit een verwante, Duitse auteur kent, nl. Beck. Samen met deze Beck, maar ook met bv. Habermas neemt Giddens stelling tegen het postmoderne denken dat onze moderniteit afschrijft. Volgens Giddens, Beck en Habermas loopt onze moderniteit niet op zijn laatste benen, maar is het net toe aan een nieuwe fase. Onze moderniteit versnelt momenteel. Deze versnelling vereist nieuwe begrippen en nieuwe theorieën om te begrijpen. Het voorliggende boek kan daarom als een geëngageerd verlengstuk worden beschouwd van Giddens theoretisch geschrijf over de (post-)moderniteit van de laatste jaren.

Giddens start vanuit zijn gekozen titel met de volgende basisvraag: wat kan of moet vandaag de inhoud van een radicale, nieuwlichtende politiek zijn? Ironisch is daarbij zijn eerste vaststelling: het is het rechtse conservatisme dat de laatste decennia gepleit heeft voor grote, maatschappelijke veranderingen door het in de armen nemen van de neo-liberale marktideologie. Het progressieve, linkse socialisme leed veeleer aan een behoudzucht door zijn halsstarrige verdediging van de welvaartsstaat en zijn verworvenheden. In zijn gekende brede synthese-stijl schildert Giddens vervolgens zijn 'utopisch-realistische' visie op een nieuwe politiek. Hij gebruikt de term 'utopisch realisme' om enerzijds aan te duiden dat elke nieuwe vorm van politieke analyse moet aanknopen bij actuele vaststellingen en levende inzichten, maar anderzijds ernaar moet streven deze bestaande ideeën en inzichten met zichzelf te confronteren om aldus naar radicale vooruitgang te leiden.

Zijn viervoudige lijst van hedendaagse uitdagingen voor een radicale politiek die hij hierbij opstelt is op het eerste zicht niet zo opzienbarend. Hij onderscheidt als grote 'bads' van vandaag:

- (1) de economische polarisering gevoed door het kapitalistische systeem;
  - (2) de ecologische gevaren veroorzaakt door de industriële vooruitgang;
  - (3) de schending van mensenrechten door de ontwikkeling van de bureaucratistische informatie-vergaring en controle;
  - (4) het om zich heen grijpende oorlogsgevaar in de wereld door blijvende wapenopbouw en -verspreiding.
- Interessanter is zijn analyse dat deze problemen vandaag steeds acuter worden door drie processen die zich de laatste jaren versneld voordoen en met mekaar verbonden zijn:
- (1) de globalisering, die hij fundamenteel ziet als de schaalvergroting van de realiteit, niet alleen economisch, maar ook bijvoorbeeld communicatief. Hierbij maakt hij de droge opmerking: 'globalisering veronderstelt het idee van een wereldgemeenschap, maar produceert deze niet' (blz. 81). Globalisering is een complex gegeven. Het unificeert, fragmenteert en segmenteert onze wereld tegelijkertijd.
  - (2) de ontwikkeling van een post-traditionele samenleving: Giddens bedoelt hiermee dat tradities weliswaar niet ophouden een rol te spelen, maar dat deze tradities van status veranderen. Tradities worden vandaag voortdurend met mekaar geconfronteerd, ze moeten zich daarom uitdrukkelijk verdedigen, vatbaar stellen voor discussie.
  - (3) de uitbreiding van sociale reflexiviteit: beslissingen moeten genomen worden op basis van een continue reflectie. Het dagelijks leven is meer en meer een lange reeks van herdefiniëren, herordenen, herbeslissen. Deze

spreiding van sociale reflexiviteit hangt natuurlijk sterk samen met het proces van post-traditionalisering. Aldus, stelt Giddens, is onze samenleving op weg naar een nieuwe fase van moderniteit waar de wereld opener wordt, tradities ter discussie staan, het individu meer (beslissings)mogelijkheden krijgt, maar ook heel wat nieuwe onzekerheden en problemen zich aandienen. Om daar mee om te gaan is een nieuw radicaal politiek programma nodig. Zulk een programma moet gebaseerd zijn op het samengaan van 'life politics' en 'generative politics': "Life political issues come to prominence as a result of the combined influence of globalization and detraditionalization - processes that have a strong Western connotation, but which are affecting societies throughout the world. Political policies need to be generative in character in so far as social reflexivity comes to be the connecting link between the two other sets of influences. Life politics centres on the problem: how shall we live after the end of nature and the end of tradition? Such a question is 'political' in the broad sense that it means adjudicating between different lifestyle claims, but also in the narrower sense that it intrudes deeply into orthodox areas of political activity" (blz. 246). Naar inhoud moet radicale politiek volgens Giddens vandaag dus draaien rond leefstijlkeuzen. Politiek moet daarbij een generatieve vorm hebben die er voor zorgt dat iedereen kan deelnemen aan deze keuzebeslissingen, dat deze keuzen kunnen gemaakt worden. Vanuit deze twee referentiepunten ('life politics' en 'generative

politics') tekent Giddens de verdere krijtlijnen van zijn utopisch realisme uit. Tegenover elk van de vier genoemde 'bads' plaatst hij een radicale strategie: (1) een postschaarste economie die het produktivisme verlaat en de welvaartsstaat fundamenteel herdenkt tegenover de economische polarisatie; (2) een humanisering van de natuur; (3) de vastkoppeling van het gebruik van geweld en oorlog aan een normatieve onderhandelingstheorie; (4) de aanpak van geweld in elk sociaal domein, van het meest intieme tot het meest globale door de democratisering, openbreking van machtsstructuren.

Overall moet hierbij aandacht besteed worden aan wat hijzelf dialogische democratisering noemt: ruimte moet gecreëerd worden opdat iedereen zijn eigen keuzen in vertrouwen en door onderliggende discussie kan maken. Giddens ziet op diverse terreinen zulke dialogische democratie tot ontwikkeling komen: in de groei van de onderhandelingshuishouding in gezinnen (i.p.v. de patriarchale bevelshuishouding), in de bloei van zelfhulpgroepen, in de nieuwe participatievormen binnen ondernemingen, in de basisfilosofie van de nieuwe sociale bewegingen. Giddens is dan ook optimistisch over de toekomstkansen van een radicale toekomstpolitiek, hoewel hij zoals Marx met zijn proletariaat geen specifieke drager van deze verandering kan aanduiden.

Dit is in vogelvlucht het radicale project dat Giddens uittekent. Hoewel het boek ditmaal geen sociologische theorie uiteenzet, maar een politiek traject beoogt te zijn, draagt dit werkstuk van Giddens toch de kenmerken van

zijn vorige werken. Het gaat hier weer om een soort van brede synthese. Herkauwen behoort daar toe. Gekende kritieken (o.a. over de welvaartsstaat) samenvatten maakt er deel van uit. De waarde van zulk breedbeeld dat Giddens steeds ontwerpt ligt hem echter ongetwijfeld in het feit dat hij dit toch altijd op een ietsjes andere manier doet. In zijn synthese lanceert hij ook in dit boek nieuwe concepten en andere manieren om bepaalde zaken te bekijken. Ze zijn soms wel vaag of onduidelijk. Toch zitten ook in dit boek een aantal aangevers van Giddens die in de toekomst misschien wortel kunnen schieten in het progressieve discours, bv. over de manier waarop een solidariteitspolitiek met tradities moet omgaan. Zeker zijn behandeling van en kritiek op de filosofie van de welvaartsstaat is de moeite waard. En dit alleen al omdat hij als vertrekpunt voor deze hoofdstukken over armoede, gelijkheid en welvaartsmaatschappij de stelling hanteert dat deze problematiek duidelijk geen discussie over (begrotings)cijfers mag zijn, maar dit debat over de sociale zekerheid veel diepgaander moet zijn en fundamenteel gaat over de nood aan een veranderend risicobeheer in onze samenleving. De rest van deze hoofdstukken over economische polarisatie en welvaartsstaat lijken me een aanrader voor beleidsmensen die de moderniseringsdiscussie over deze sociale zekerheid afhandelen in een begrotingsronde en vervolgens stellen dat deze discussie achter de rug is.

Guy Van Gyes